

Oponentský posudek diplomové práce Šárky Helusové *Nástroje CAT ve výuce překladačů v České republice: znalosti a dovednosti vysokoškolských studentů versus požadavky překladatelských agentur*

Diplomová práce se věnuje nástrojům počítačem podporovaného překladačů (CAT) ve výuce a praxi v České republice. Na základě vlastní rešerše, korespondence s vyučujícími a dotazníkového šetření mezi studujícími a překladatelskými agenturami srovnává znalosti studentů s každodenní praxí a očekáváními agentur.

První kapitola se nástrojům CAT věnuje hned z několika hledisek. Přehledně je zde shrnuta mimo jiné historie a funkcionality tohoto typu softwaru. Naznačeno je i zařazení problematiky do širšího translatického rámce. Význam pro disciplínu dobře vystihuje formulace na s. 17: „Nástroje CAT totiž nepředstavují pouze technický prostředek, který má překladateli ulehčit práci, ale zároveň i fenomén, jenž zásadně proměňuje samotný překladatelský proces a způsob, jakým překladatelé přemýšlejí o své profesi.“

Řadu podnětů nabízí podkapitola 1.5, kde autorka pojednává o didaktice překladatelských technologií včetně výhledu do budoucna (propojení s dalšími technologiemi). Část o výuce na českých univerzitách (1.6) pak představuje solidní rešerši současných technologicky zaměřených předmětů na překladatelských oborech, z níž vyplývá potěšující zjištění, že se práce v nástrojích CAT vyučuje na všech pěti sledovaných univerzitách.

Praxeologické hledisko doplňuje **druhá kapitola**, jež se soustředí na využití nástrojů CAT v překladatelských agenturách. Také zde se práce opírá o dobrou rešerši. Zkoumané agentury jsou zavedené firmy, pro něž – jak se dalo očekávat – nástroje CAT představují neodmyslitelnou součást každodenní praxe.

Pakliže mají translatické obory připravovat na uplatnění v praxi, vyvstává logická otázka, zda současná technologická průprava odpovídá potřebám a očekáváním agentur. Tím se autorka metodou dotazníkového šetření zabývá v **kapitole třetí**.

Dotazníky byly dva (viz též příloha práce) – jeden pro studující, jeden pro překladatelské agentury. Diplomantka reflektuje (s. 63), že vzorek není statisticky vzato reprezentativní, lze ovšem konstatovat, že se respondentů sešlo dost (126 studujících, 14 firem). Tím spíše je škoda, že otázky nesměřovaly do větší hloubky.

Formulovány byly částečně na základě dvou výzkumných hypotéz (s. 35–36):

- 1) *Studenti překladatelských oborů na českých univerzitách se během svého studia seznamují s nástroji CAT a získávají s nimi základní uživatelskou zkušenost.*
- 2) *Překladatelské agentury v České republice běžně využívají nástroje CAT jako součást své každodenní praxe.*

Potvrdit si svá zjištění dotazníkem samozřejmě ničemu neuškodí, ale myslím, že obě tyto hypotézy potvrdila již rešerše prezentovaná v prvních dvou kapitolách (viz např. s. 25, 30 a 31).

Další otázky v dotazníku vycházejí ze stanoveného cíle výzkumu (s. 36):

Zjistit, zda studenti pracují s podobnými nebo stejnými nástroji CAT, jaké využívají překladatelské agentury, a zda je tak rozvoj jejich technologické kompetence v souladu s požadavky trhu.

Ze získaných dat vyplývá, že agentury nejčastěji pracují v programech Trados Studio, Phrase a MemoQ (s. 46), což odpovídá i zkušenostem, které již někteří respondenti nabyli v praxi (s. 49). Zároveň jde o nástroje nejčastěji využívané v technologických kurzech (s. 42).

V dotazníku pro studující postrádám otázky zaměřené na konkrétní dovednosti. Diplomantka je přitom pěkně shrnuje hned v úvodu (s. 10): „Současné nástroje CAT nadále umožňují překladatelům efektivně využívat překladové paměti a aplikovat terminologii z terminologických databází. Mezi další významné funkce patří segmentace textu, analýza dokumentu, kontrola kvality překladu, řízení překladového procesu například v rámci překladatelských agentur nebo využívání cloudových úložišť pro sdílení překladů, překladových pamětí a terminologických databází.“ Myslím, že se těmto konkrétním dovednostem měla věnovat i část dotazníku. Takto se otázky na dovednosti omezily jen na názvy konkrétních softwarů a velmi obecnou otázku na důvody používání CAT v agenturách. Ovšem vědět, proč se CAT v agenturách používá, a potřebné dovednosti skutečně ovládat jsou dvě dosti odlišné věci.

Částečně tuto mezeru zaplňují otázky na agenturní pracovníky. Jejich názory a domněnky však bez dat z druhé strany nelze konfrontovat s pohledem současných studujících. Přinejmenším šlo výtky agentur porovnat s obsahem sylabů. Z odpovědí agentur totiž „vyplývá spíše kritičtější pohled na současné vysokoškolské vzdělávání v této oblasti“ (s. 54). Nabízí se otázka: proč tomu tak je? Je náplň kurzů příliš povrchní? Jsou nároky na atestaci příliš nízké? Nebo jsou očekávání některých agentur nerealistická? Diskusní části by slušela podrobnější vlastní úvaha na toto – pro práci stěžejní – téma. – **navrhuj zauvažovat při obhajobě (Které z identifikovaných nedostatků má/může řešit univerzita?)**

Autorka v tomto směru podotýká, že „studenti využívají nástroje CAT převážně pouze v rámci předmětů či kurzů zaměřených na výuku technologií (...) Tento trend může částečně vysvětlovat i některé nedostatky, které zmiňují překladatelské agentury ve vztahu k novým spolupracovníkům“. – **navrhuj rozvést při obhajobě (Pomohlo by podle Vašeho názoru přípravě studujících využívat CAT v překladatelských seminářích, rozšířit stávající výuku technologií a/nebo něco jiného?)**

Další otázky a náměty k obhajobě:

- Teoretická část se soustředí přímo na překladatelské studium – proč jsou mezi respondenty i filologové?
- Čím je způsobeno vysoké (73%) zastoupení olomouckých studujících mezi respondenty a mohlo nějak ovlivnit výsledky průzkumu?
- Studentský dotazník vyplňovali především současní studenti Bc. a Mgr. oborů bez praxe. Do odpovědí agentur se zřejmě promítly zkušenosti s čerstvými absolventy za delší období. Náplň kurzů se vyvíjí. Když budu optimista: Získala jste při

shromažďování dat (či při vlastním studiu/praxi) indicie, že ze současných kurzů vycházejí připravenější absolventi, než tomu bylo dříve?

Pokud jde o **formální a jazykovou** stránku, práce působí kultivovaně. Překlepů je minimum (vyznačil jsem do výtisku), tabulky a grafy jsou relativně přehledné, i když u některých grafů se skryla část delších odpovědí a v grafu 18 je matoucí volba barev (zeleně je vyznačena negativní odpověď, červeně ta pozitivní). V práci se objevují dílčí shrnutí a mezi jednotlivými částmi textu je pečlivě udržována návaznost (byť místy na hraně repetitivnosti). Objem použitých zdrojů podle mého názoru odpovídá očekávané úrovni. Velice oceňuji nastudování současných odborných článků.

Posuzovaná diplomová práce je vítaným příspěvkem k výzkumu didaktiky překladu a uplatnění absolventů na současném překladatelském trhu v ČR. Odborně prezentuje nejen řadu pozitivních závěrů, ale v obecných rysech také oblasti, v nichž by z pohledu některých agentur mohla být příprava na praxi intenzivnější, což je přínosné a potřebné zjištění. Jak jsem uvedl výše, mé výhrady se týkají hloubky empirické části. Domnívám se, že titulní téma *dovedností* zůstalo zejména ve vztahu k obsahu kurzů a k tomu, co si z nich absolventi reálně odnášejí, spíše neprobádané. Práci tedy **doporučuji k obhajobě** a předběžně se přikláním k hodnocení „**velmi dobře**“. O definitivní klasifikaci rozhodne průběh obhajoby.

V Praze dne 23. ledna 2026

Mgr. Kryštof Herold